

GOTICO-ANTIQUA, PROTO-ROMAN, HYBRID.
15TH CENTURY TYPES BETWEEN GOTHIC AND ROMAN
ATELIER NATIONAL DE RECHERCHE TYPOGRAPHIQUE

ZAINER GOTICO-ANTIQUA 96G
JOHANN ZAINER
ULM BEFORE 1477

Incipit prologus super legendam sanctorum quatuor apostolorum fratrum iacobus natione Januelis ordinis fratrum predicatorum.

Miuerſū tempus pñtis vite i q̄tuor diſtin-
guitur ſc̄z in tps deuatiōis. renouatiōis
ſiue reuocatiōis recōciliatiōis. ⁊ peregrina-
tiōis. Tempus deuatiōis fuit ab adā
poſtq̄ ſc̄z a deo deuiauit. et durauit vsq̄
ad moysen. Et iſtud tps repñtat eccleſia
a ſeptuageſima. vsq̄ ad paſca. Vñd ⁊ tūc
legitur liber geneſis. ſc̄z in quo ponit deuatiō p̄moꝝ pentū.
Tempus renouatiōis ſiue reuocatiōis incepit a moyſe ⁊ du-
rauit vsq̄ ad natiuitateꝝ xp̄i. In quo homines per prophetas
ad fidem reuocati ſunt ⁊ renouati. Et iſtud tps repñtat ecclia
ab aduentu dñi vsq̄ ad natiuitateꝝ xp̄i. Vñd tunc legit eſa.
vbi de hac renouatiōe apte agitur. Tempus recōciliatiōis ē
temp⁹ in quo p̄ xp̄m ſumus recōciliati. Et iſtud tps repñtat
eccleſia a paſca vsq̄ ad p̄thecoſten. Vñd et tunc legit apoc.
vbi plene agit de miſterio hui⁹ recōciliatiōis. Tempus pe-
grinatiōis eſt tps pñtis vite in quo pegrinamur ⁊ in pug-
na ſemp ſumus. Et illud tps repñtat eccleſia ab octaua pen-
thecoſtes vsq̄ ad aduentū dñi. Vñd tunc legunt libri regū.
et machabeoz. i quib⁹ de multiplici pugna agitur p̄ quā n̄ra
pugna ſpūalis ſignat. Tps aut̄ illud qd̄ eſt a natali dñi vsq̄
ad ſeptuageſimā ptim̄ cōtinet̄ ſub tpe recōciliatiōis qd̄ eſt tps
leticie ſc̄z a natali vsq̄ ad octauā epyphanie. ptim̄ ſub tempe
pegrinatiōis ſc̄z ab octaua epyphanie vsq̄ ad ſeptuageſimā
Et pot̄ accipi hic q̄duplex tempoꝝ variatiō. Primo penes q̄
tuor tempoꝝ diſtinctiōes vt hyems referat̄ ad primū. ver ad
ſc̄dm. eſtas ad terciū autūñ⁹ ad quartū. Et rō appropatiōis
ſatis patet. Secūdo penes q̄tuor ptes diei vt nox referatur ad
primū mane ad ſc̄dm. meredies ad terciū. vesp̄era ad quartū
Licet aut̄ prius fuerit deuatiō q̄ renouatiō. tñ eccleſia omnia
officia ſua potius incipit in tpe renouatiōis q̄ deuatiōis. i in
aduentu potius q̄ in ſeptuageſima. ⁊ hoc duplici rōne. P̄rio
ne videat̄ incipe ab errore. tenet em̄ rem ⁊ non ſequit̄ ordineꝝ
tempoꝝ. ſicut ⁊ euangeliste ſepius faciūt. Sc̄do qm̄ p̄ aduen-
tum xp̄i omnia renouata ſunt. p̄pter quod tps iſtud dicit̄ tps
renouatiōis. Apoc. 3. Ecce ego noua facio oia. Congrue igit̄
i hoc tpe renouatiōis ecclia oia officia ſua renouat. Vt igit̄
ordo tps ab ecclia diſtinct⁹ ſeruet̄. p̄mo agem⁹ d̄ feſtiuitatib⁹

Incipit prologus super legendam sanctorum quatuor apostolorum fratrum iacobus natione Januelis ordinis fratrum predicatorum.

Miuerſū tempus pñtis vite i q̄tuor diſtin-
guitur ſc̄z in tpers deuatiōis. renouatiōis
ſiue reuocatiōis recōciliatiōis. ⁊ peregrina-
tiōis. Tempus deuatiōis fuit ab adā
poſtq̄ ſc̄z a deo deuiauit. et durauit vsq̄
ad moysen. Et iſtud tps repñtat eccleſia
a ſeptuageſima. vsq̄ ad paſca. Vñd ⁊ tūc
legitur liber geneſis. ſc̄z in quo ponit deuatiō p̄moꝝ pentū.
Tempus renouatiōis ſiue reuocatiōis incepit a moyſe ⁊ du-
rauit vsq̄ ad natiuitateꝝ xp̄i. In quo homines per prophetas
ad fidem reuocati ſunt ⁊ renouati. Et iſtud tps repñtat ecclia
ab aduentu dñi vsq̄ ad natiuitateꝝ xp̄i. Vñd tūc legit eſa.
vbi d̄ hac r̄nouatiōe apte agitur. Tempus recōciliatiōis ē
tēp⁹ i quo p̄ xp̄m ſumus recōciliati. Et iſtud tps repñtat
eccleſia a paſca vsq̄ ad p̄thecoſten. Vñd et tunc legit apoc.
vbi plene agit d̄ miſterio hui⁹ recōciliatiōis. Tempus pe-
grinatiōis eſt tps pñtis vite in quo pegrinamur ⁊ in pug-
na ſemp ſumus. Et illud tps repñtat eccleſia ab octaua pen-
thecoſtes vsq̄ ad aduentū dñi. Vñd tunc legunt libri regū.
et machabeoz. i quib⁹ de multiplici pugna agitur p̄ quā n̄ra
pugna ſpūalis ſignat. Tps aut̄ illud qd̄ eſt a natali dñi vsq̄
ad ſeptuageſimā ptim̄ cōtinet̄ ſub tpe recōciliatiōis qd̄ eſt tps
leticie ſc̄z a natali vsq̄ ad octauā epyphanie. ptim̄ ſub tempe
pegrinatiōis ſc̄z ab octaua epyphanie vsq̄ ad ſeptuageſimā
Et pot̄ accipi hic q̄duplex tempoꝝ variatiō. P̄rio penes q̄
tuor tempoꝝ diſtinctiōes vt hyems referat̄ ad primū. ver ad
ſc̄dm. eſtas ad terciū autūñ⁹ ad quartū. Et rō appropatiōis
ſtis patet. Secūdo penes q̄tuor ptes diei vt nox referatur ad
primū mane ad ſc̄dm. meredies ad terciū. vesp̄era ad quartū
Licet aut̄ prius fuerit deuatiō q̄ renouatiō tñ eccleſia omnia
officia ſua potius incipit i tpe renouatiōis q̄ deuatiōis. i in
aduentu potius q̄ in ſeptuageſima. ⁊ hoc duplici rōne. P̄rio
ne videat̄ incipe ab errore. tenet em̄ rem ⁊ non ſequit̄ ordineꝝ
tempoꝝ. ſicut ⁊ euangeliste ſepius faciūt. Sc̄do qm̄ p̄ aduen-
tum xp̄i omnia renouata ſunt. p̄pter quod tps iſtud dicit̄ tps
renouatiōis. Apoc. 3. Ecce ego noua facio oia. Congrue igit̄
i hoc tpe renouatiōis ecclia oia officia ſua renouat. Vt igit̄
ordo tps ab ecclia diſtinct⁹ ſeruet̄. p̄mo agem⁹ d̄ feſtiuitatib⁹

Uniuersū tempus pñtis vite ī q̄tuor dístin
guitur scz ī tps deuatiōis. renouatiōis
siue reuocatiōis recōciliatiōis. ⁊ peregrí
natiōis. Tempus deuatiōis fuit ab adā
postq̄ scz a deo deuiauit. et durauit vsq̄
ad moysen. Et istud tps repñtat ecclesia
a septuagesima. vsq̄ ad pasca. Vñd ⁊ tūc

Uniuersū tempus pñtis vite ī q̄tuor dístin
guitur scz ī tps deuatiōis. renouatiōis
siue reuocatiōis recōciliatiōis. ⁊ peregrí
natiōis. Tempus deuatiōis fuit ab adā
postq̄ scz a deo deuiauit. et durauit vsq̄
ad moysen. Et istud tps repñtat ecclesia
a septuagesima. vsq̄ ad pasca. Vñd ⁊ tūc

À Á Â Ã Ä Å Æ Ç È É Ê Ë
Ì Í Î Ï Ñ Ò Ó Ô Õ Ö
× Ø Ù Ú Û Ü Ý Þ ß
à á â ã ä å æ ç è é
í î ï ð ñ ò ó ô õ ö
÷ ø ù

A B C D E F G H I
K L M N O P Q R S
T U V W X Y Z a ā an
ar b b̄ be bē c c̄ ca cā ce cē á
ch co cō d d̄ da dā dū d̄ d̄ de
dē do e ē ē ez f fa fe fi fl fo
fr fu g ge gē ḡ gí go gr
gu h h̄ he hē ho í ï m ú ŷ kl
l l̄ lum m̄ n̄ n̄ mío ō œ p p̄

A B C D E F G H I
K L M N O P Q R S
T U V W X Y Z a ā an
ar b be bo br b̄ c̄ ca cā ce cē á
ch co cō d̄ da dā dū d̄ d̄ de
dē d̄ e ē ē ez f fa fe ff fi fl fo
fr fu g ge gē ḡ gí go gr
gu h h̄ he hē ho í ï m ú ŷ kl
l l̄ lum m̄ n̄ n̄ mío ō œ p p̄

þ þ pe po pp pr q q̇ q̈ q̉ q̊
ǫ̇ ǫ̈ r r̄ r̅ r̆ ṙ r̈ r̉ r̊
ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ
t t t t t t t t t t t t
u u u u u u u u u u u u
v v v v v v v v v v v v
w w x y ŷ z ʒ ʒ ʒ ʒ ʒ
4 5 6 7 8 9 0 . : ; =

þ þ pe po pp pr q q̇ q̈ q̉ q̊
ǫ̇ ǫ̈ r r̄ r̅ r̆ ṙ r̈ r̉ r̊
ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ ſ
t t t t t t t t t t t t
u u u u u u u u u u u u
v v v v v v v v v v v v
w w x y ŷ z ʒ ʒ ʒ ʒ ʒ
4 5 6 7 8 9 0 . : ; =

Non eram nescius Brute cum quae summis ingeniis exquisitaque doctrina philosophi Graeco sermone tractavissent ea Latinis litteris mandarem fore ut hic noster labor in varias reprehensiones incurret. nam quibusdam et iis quidem non admodum indoctis totum hoc displicet philosophari. quidam autem non tam id reprehendunt si remissius agatur sed tantum studium tamque multam operam ponendam in eo non arbitrantur. erunt etiam et ii quidem eruditi Graecis litteris contemnentis Latinas qui se dicant in Graecis legendis operam malle consumere. postremo aliquos futuros suspicor qui me ad alias litteras vocent genus hoc scribendi etsi sit elegans personae tamen et dignitatis esse negent. Contra quos omnis dicendum breviter existimo. Quamquam philosophiae quidem vituperatoribus satis responsum est eo libro quo a nobis philosophia defensa et collaudata est cum essez accusata et vituperata ab Hortensio. qui liber cum et tibi probatus videretur et iis quos ego posse iudicare arbitrarer plura suscepi veritus ne movere hominum studia viderer rezinere non posse. Qui autem si maxime hoc placeat moderatius tamen id volunt fieri difficilem quandam temperantiam postulant in eo quod semel admissum coerci reprimique non potest ut propemodum iustioribus utamur illis qui omnino avocent a philosophia quam his qui rebus infinitis modum constituent in reque eo meliore quo maior sit mediocritatem desiderent. Sive enim ad sapientiam perveniri potest non paranda nobis solum ea sed fruenda etiam sapientia est sive hoc difficile est tamen nec modus est ullus investigandi veri nisi inveneris et quaerendi defatigatio turpis est cum id quod quaeritur sit pul-

cherrimum. etenim si delectamur cum scribimus quis est tam invidus qui ab eo nos abducat sin laboramus quis est qui alienae modum statuat industriae nam ut Terentianus Chremes non inhumanus qui novum vicinum non vult fodere aut arare aut aliquid ferre denique non enim illum ab industria sed ab inliberali labore deterrez sic isti curiosi quos offendit noster minime nobis iniucundus labor. is igitur est difficilius satis facere qui se Latina scripta dicunt contemneri. in quibus hoc primum est in quo admirer cur in gravissimis rebus non delectez eos sermo patrius cum idem fabellas Latinas ad verbum e Graecis expressas non invitati legant. quis enim tam inimicus paene nomini Romano est qui Ennii Medeam aut Antioquam Pacuvii spernat aut reiciat quod se isdem Euripidis fabulis delectari dicat Latinas litteras oderit Synephebos ego inquit potius Caecili aut Andriam Terentii quam utramque Menandri legam A quibus tantum dissentio ut cum Sophocles vel optime scripserit Electram tamen male conversam Atilii mihi legendam putem de quo Lucilius ferreum scriptorem verum opinor scriptorem tamen ut legendus sit. rudem enim esse omnino in nostris poezis aut inertissimae segnitiae est aut fastidii delicatissimi. mihi quidem nulli satis eruditi videntur quibus nostra ignota sunt. an tamen ne in nemore nihilo minus legimus quam hoc idem Graecum quae autem de bene beateque vivendo a Platone disputata sunt haec explicari non placebit Latine Synephebos ego inquit potius Caecili aut Andriam Terentii quam utramque Menandri legam A quibus tantum dissentio ut cum Sophocles vel optime scripserit Electram tamen male conversam Atilii mihi legendam putem de quo Lucilius ferreum

ABBREVIATIONS
DISCRETIONARY LIGATURES

ā	am
ḃ	-bus
ċ	cum
ð	de des dicit dictus dis dit dum und
ē	em en est
ī	in ini im imu ire mi min ni nim
ꝛ	lu ul
ṁ	men mn mne mni mun tum
ñ	an ene
ō	on om io odo
ꝥ	per

ꝑ	pre
Ꝗ	papa populo
Ꝡ	propter
Ꝛ	qui
ꝛ	quae
Ꝝ	qua
ꝝ	quo
Ꝟ	que
ꝟ	quam
Ꝡ	ter tr
ꝡ	tio
Ꝣ	um un
ꝣ	ver
Ꝥ	et
ꝥ	con
Ꝧ	et
ꝧ	rum
Ꝩ	us

HISTORICAL LIGATURES
STANDARD LIGATURES

an	an
ar	ar
be	be
bo	bo
br	br
bo	bo
ca	ca
cc	cc
ce	ce
ci	ci
ch	ch
ck	ck
co	co
cr	cr
ct	ct

cti	cti
cu	cu
de	de
do	do
ec	ec
et	et
ei	ei
ez	ez
fa	fa
fe	fe
ff	ff
fi	fi
fl	fl
fo	fo
fr	fr
fu	fu
ge	ge
gi	gi
go	go
gr	gr
gu	gu
he	he
ho	ho
ii	ii
in	in
iu	iu
li	li
lu	lu
ni	ni
oe	oe
or	or
pe	pe
po	po
pr	pr
ra	ra
re	re
sch	sch
si	si
ss	ss

st	st
sti	sti
ta	ta
te	te
ti	ti
to	to
tu	tu
tu	tu
ui	ui
ve	ve
vo	vo

HISTORICAL FORMS
STYLISTIC ALTERNATES

SS01	z	r
SS02	ſ	s
SS03	Ꝛ	s

ZAINER 96G [TW], GOTICO-ANTIQUA FIRST USED IN ULM BY JOHANN ZAINER FOR JACQUES DE VORAGINE'S *LEGENDA AUREA* [ISTC] NOT AFTER 1477 AND USED UNTIL 1485.

TYPE DESIGN WORKSHOP AT HOCHSCHULE AACHEN AND STADTBIBLIOTHEK AACHEN, HELD BY JÉRÔME KNEBUSCH, AACHEN, OCTOBER 2017.

SOURCE : LATIN BIBLE, C. 1480 [ISTC].

WORKSHOP PARTICIPANTS : ANNIJA CESKA, TOBIAS KÜPPERS, SIMON THIEFES, MARCO BAZELMANS, MARTHA IOANNIDOU, FELIX PAUL WOCHNIK, LEONIE VIOLA SARBO, PAUL THEISEN, ROBERT FRANKE, JENNIFER SCHÖNLAU, ANDREAS BLINDERT, PAULA DAHLEM, HENRY MONSE, JANUSZ KENDEL, CARLOTTA PIONTKOWITZ, ALEXIS FAUDOT, RAFAEL RIBAS.

FONT DESIGNED AND PRODUCED BY ALEXIS FAUDOT AND RAFAEL RIBAS, DIRECTED BY JÉRÔME KNEBUSCH, ATELIER NATIONAL DE RECHERCHE TYPOGRAPHIQUE (ANRT), NANCY.

IMAGES: COPYRIGHT BAYERISCHE STAATSBIBLIOTHEK, MÜNCHEN & ANRT, NANCY.

PUBLISHED UNDER THE SIL OPEN FONT LICENCE AND AVAILABLE AT GOTICO-ANTIQUA.ANRT-NANCY.FR

COPYRIGHT ANRT, ALL RIGHTS RESERVED, 2019

VERSION : 1.0, 25 APRIL 2019

ADDED GLYPHS:

Ŷ Ů ſ